

YAZILI ANLATIMDA KULLANILAN AKTİF KELİME HAZİNESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Yrd. Doç. Dr. Halide Gamze İnce Yakar

Abstract

A STUDY ON THE USE OF ACTIVE TURKISH VOCABULARY IN THE WRITTEN EXPRESSION

One of the prior conditions for Turkish to be used effectively and efficiently in written expression is that a language has rich vocabulary. The aim of this study is to put forth the relationship between different variants and active use of words in the 6th grade students in the primary education. It is also aimed to lead the work of teaching Turkish as mother tongue. In this study, first and foremost, the past and current situation of teaching vocabulary is to be dealt with. Furthermore, the issue of teaching Turkish vocabulary will be discussed. Before teaching vocabulary in mother tongue in class, a student's active vocabulary is to be determined, and the content of the vocabulary education is to be shaped according to the data obtained from this study. In this research, a qualitative study has been used, and this research has been designed as a case study. The target group of the research consists of 37, sixth-grade primary school students, whose parents have declared personal information in forms, two written expression papers per student and also researcher's observation notes have been analyzed.

The data obtained from the research are interpreted under these categories: 1. A total number of words used in the written expression of students, 2. The average number of words used by each participant, 3. the number of the words most frequently used, 4. The number of the words used by boys and girls, 5. Numbers for the parts of speech in use. Moreover, the issues related to the educational and income status of parents, whether the mother works or not and the number of siblings are compared with the data obtained

Keywords: Vocabulary, Teaching Turkish Vocabulary as Mother Tongue, Written Expression

Özet

Türkçenin yazılı anlatımda etkili ve işlevsel bir biçimde kullanılabilmesinin öncelikli şartlarından biri; zengin bir kelime hazinesine sahip olmaktır. Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin farklı değişkenlerle, aktif kelime kullanımları arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır. Elde edilen sonuçlarla anadilde kelime öğretimi çalışmalarına yön verilmesi de amaçlanmaktadır. Çalışmamız da, öncelikle kelime öğretiminin dünü ve bugünü ele alınacaktır. Ayrıca Türkçede kelime öğretimi konusu tartışılacaktır. Anadilde kelime öğretimi yapılmadan önce öğrencinin aktif olarak kullandığı kelimeler tespit edilmeli ve kelime öğretiminin içeriği bu tespitten sonra şekillenmelidir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve bu

araştırma durum araştırması olarak dizayn edilmiştir. Araştırmacının çalışma grubu, 37 ilköğretim 6. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin velileri tarafından doldurulan kişisel bilgi formları, her öğrencinin kişisel adet yazılı anlatım dokümanı ve ayrıca araştırmacı gözlem notları analiz edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen veriler, aşağıdaki kategoriler altında yorumlanmıştır: 1-Öğrencilerin yazılı iletişimde kullandıkları toplam kelime sayısı, 2- Her katılımcının kullandığı ortalama kelime sayısı, 3-En fazla kullanılan kelimeler, 4-Kızlara ve erkeklere göre kelime sayıları, 5-Kelime türlerine göre sayılar, Ayrıca elde edilen verilerle ailenin eğitim durumu, geliri, annenin çalışıp çalışmaması başlıkları da karşılaştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kelime hazinesi, anadilde Türkçe kelime öğretimi, yazılı anlatım

GİRİŞ

Kelimeler, dünyayı, insanları, nesnelere ve olayları algılama boyutumuzu gösterirler. Gündelik hayatımızda var olmayan unsurların kelime hazinemizde var olması için okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri bakımından zenginleştirilmiş ortamlarda bulunuyor olmamız gerekir. Öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesi için öncelikli olarak onlara yaşam deneyimlerini artırma şansı verilmelidir.

Araştırmalar, öğrencilerin bildiği sözcük sayısının okul başarısıyla doğru orantılı olduğunu da göstermektedir (Yavuzer, 2001: 92). Okuduğunu, dinlediğini doğru anlayan, yazılı veya sözlü şekilde merakını doğru anlatan kişilerin başarılarında kelime hazinelerinin zengin oluşunun payı oldukça büyüktür. Buna Stevens Teknoloji Enstitüsü profesörlerinden Dr. Johnson O'Connor'un işletmecilik alanında idare amiri olmak üzere ders gören 100 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmayı örnek gösterebiliriz. Bu 100 öğrenciye bir kelime testi veriliyor. Beş yıl sonra yapılan kontrolde testten yüksek puan alanların hepsinin idare amirliklerine yükseldiği görülüyor (Özdoğru, 1958: 19-20).

Bir dildeki kelimeler, o dili konuşanlar tarafından yüzyıllarca konuşularak bu dilin genel kullanımına girmiştir. Bu kelimelerin üzerinde kolektif bir emek söz konusudur. Kelime hazinesi denildiğinde sadece kök halindeki kelimelerin oluşturduğu bir bütün akla gelmemelidir. Bir köylünün 500'lük, Shakespeare'in 20.000'lik bir kelime kadrosuna sahip olduğunu düşündüğümüzde kimlerin hangi kelimeleri hangi sıklıkla kullandıklarını tespit etmek gerekliliği doğmuştur. İlk kez Amerika'da her türlü eserden 4-5 milyon kelime taramak kaydıyla yapılan bu çalışma bilimsel bir yöntem kullanılarak çıkarılan ilk kelime cetveli olma özelliğindedir (Thorndike, Horn, Gates, Dolch, Buckingham, Hillyer listeleri). Bir diğer önemli çalışma ise Columbia Üniversitesi profesörlerinden E. L. Thorndike'in 1944'te çıkardığı *The Teacher Word Book of 30.000 Words* (Öğretmenin 30.000'lik Kelime Kitabı) adlı eseridir. Bu eserde her kelimeye frekansına göre bir sıra verilmiştir. "Basic" sistemini kuran C. K. Ogden, iyi seçilmiş 850 kelime ile her şeyin anlatılabileceğini düşünmektedir. M. West'e göre bu sayı 1490, Ward'a göre de 2000'dir. Sadece sözlükçülük açısından değil okuma kitapları açısından da kelime sayımlarının yapılması ve hangi yaş grubunda hangi kelimelerin kullanılacağı kesinleşmelidir. Elde bir kelime istatistiği olmadığı için okuma kitaplarının yazarları bir kelimeyi eserine alıp frekansı çok daha yüksek olan bir başka kelimeyi ihmal edebilir.

Türkiye'de kelime sayımı çalışmalarıyla ilk kez ilgilenen *Bir Dili Öğrenmek İçin En Lüzumlu Kelimeler* (1936) kitabıyla Ömer Asım Aksoy olmuştur.

Ders kitaplarının yazımında da kelime sayımı çalışmaları oldukça önemlidir. Öncelikle B. Pautex adında İsviçreli bir öğretmen tarafından yazılan *Recueil de Mots Français* (Fransızca Kelime Derlemesi) adlı eser İsviçreli dilci Ch.Bally tarafından da gözden geçirilmiş ve son şekli verilmiştir. Teknik kelimelerin bulunmadığı bu çalışmada 37 başlık altında 11971 kelime konularına göre gruplandırılmıştır. Bu eseri Fransızlar da okullarında kullanmışlardır. Almanlarda F. Dornseiff'in *Der Deutsche Wortschatz Nach Sachgruppen* (Kendi Gruplarına Göre Almanca'nın Kelime Hazinesi) adlı eseri ve İngilizlerde de M. West'in 7 grupta 40 bölüm ihtiva eden *A Classified Word List* (Sınıflandırılmış Kelime Listesi) adlı eseri aynı çalışmalara örnektir. Bu çalışmaların resimli olanlarını da görmek mümkündür (Dilâçar, 1954: 570-574).

Araştırmalara göre kişinin kelime hazinesi iki katmandan oluşmaktadır. İlk katman *edilgin* (pasif) olan katmandır. Bu katmanı oluşturan kelimelere işitme ve okuma kelimeleri denir. Bu kelimeler kişinin sözün gelişinden, bağlamından anlamlandırabildiği, tanıyabildiği kelimelerdir. İkinci katman ise *etkin* (aktif) olan katmandır. Bu katmanı oluşturan kelimelere ise yazma ve konuşma kelimeleri denir. Anlamını bildiğimiz, yerli yerinde kullandığımız kelimeler etkin kelimelerdir. Kişinin edilgin kelime hazinesi her zaman etkin kelime hazinesinden daha zengindir (Sezer ve diğerleri, 1991: 214). İşittiğimiz, anlamını sözlükten bulduğumuz, okuduğumuz bir kelimeyi konuşma ve yazma sırasında hatırlayamayabilir, doğru kullanamayabiliriz. Öğrenciden ilk defa işittiği bir kelimeyi de doğru olarak kullanmasını beklemek yanlış olur (Alperen, 2001:

41).

İşte bizdeki klasik kelime öğretimi çalışmalarının başarısızlığının sebeplerinden biri de derste ilk kez işittiği kelimeyi öğrenciden bilmesini beklememizdir. Oysa kelimeyle ilgili yeterli alıştırmaya ve pekiştirme çalışmaları yapılmadan, kelimenin öğretimi için daha etkili yöntemler kullanılmadan, kelime ile ilgili farklı kullanım alanları yaratmadan, o kelime pasif kelime hazinesine katılamaz. Kelime öğretimi için ders kitaplarındaki tekrar ve pekiştirme çalışmalarının sıklığı konusunda da çalışmalara gerek duyulmaktadır (Karatay, 2007, s.152). Kelime öncelikle pasif kelime hazinesine kazandırılır. Ayrıca yaşlarına, bölgelerin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerine göre öğrencilerin hazır bulunuşluklarının belirlenmesi ve bu araştırmalar ışığında kelime öğretimi yapılması gerekmektedir. Farklı yaşta, bölgede ve sosyal, kültürel, ekonomik düzeydeki öğrenciler farklı özellikler taşımaktadır. Yapılan kelime öğretimi çalışmaları bazen zaman kaybına neden olmakta çoğu zamanda etkisiz olmaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Araştırmamızın uygulamalarını gerçekleştirdiğimiz Zonguldak ili Karadeniz Ereğli ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Nurdan ve Ahmet Orhan Oğuz İlköğretim Okulu, akademik araştırmalara değer veren, akademisyenleri öğrenci başarısını arttıracak çalışmalar için okuluna davet eden bir Müdüre sahiptir. Araştırmacı, bu okulda akademik çalışmalar yürütmesi ve araştırma sonuçlarını okul yararına kendileriyle paylaşması için Müdür tarafından teşvik edilmiştir. Okul Müdürü ve Türkçe öğretmenleriyle 2 adet toplantı yapılmıştır. Her iki toplantıda da öğrencilerin yazılı anlatım becerileri üzerine bir araştırma yapma kararı çıkmıştır.

Bir dili yazılı anlatımda da etkili bir biçimde kullanabilmek zengin bir aktif kelime hazinesine sahip olmak gereklidir. Kişiler pasif kelime servetlerini, sadece okuma ve dinleme becerisi için kullanırken, aktif kelime servetleri ise konuşma, yazma, dinleme ve okuma becerilerinin tümünde kullanılabilir. Bu bilgiler ışığında yaptığımız çalışmanın amacı öğrencilerin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ile bağlantılı olarak öğrencilerin yazılı dokümanlarından kelime hazinelerinin durumunu tespit ederek ilerleyen yıllarda verilecek olan Türkçe derslerindeki kelime öğretimine yön vermek, daha etkili hale getirmek ve aktif olarak kullanılan kelime sayısını arttırmak olmuştur.

Yazılı anlatım becerilerini; kâğıt kullanımı, harfleri doğru ve okunaklı yazabilme, paragraf kullanımı, temiz ve düzgün kâğıt teslim edebilme, konuya uygun başlık yazabilme, yazım kurallarını ve noktalama işaretlerini doğru kullanmak vb. başlıklardan değerlendiren araştırmalar da mevcuttur (Deniz, 2003). Ancak bu çalışmada yalnızca, kelimelere odaklanılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmamızda, nitel araştırma yöntemi belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemi, bir grup veya evreni çalışma, kolaylıkla ölçülemeyen değişkenleri belirleme ihtiyacından ve kompleks bir konuya ayrıntılı bir anlayış getirmek istendiği durumlarda tercih edildiği bilinmektedir (Creswell, 2013, s.48). Ayrıca nitel araştırmalar, bir durumu farklı değişkenler eşliğinde betimleyebilmek için de Bu araştırmada kişisel bilgi formlarının ve öğrenci yazılarının derinlemesine incelenmesi ve araştırmacı gözlem notlarından yararlanılabilmesi adına nitel araştırma yöntemi ve vaka araştırması deseni kullanılmıştır. Vaka çalışması, sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir durumun vaka çalışması olabilmesi için belirli bir programın veya bir öğrenci sınıfının ele alınması ve analiz birimi oluşturulması ön görülmektedir. Vaka çalışması ile edinilen bilgi daha somuttur, daha bağlamsaldır, okuyucunun yorumlarına açıktır (Merriam, 2013, s.41). Elde edilen veriler hem sayısal değerler ile hem de betimsel analizler ile yorumlanmıştır.

3. Çalışma Grubu

Araştırmamızın çalışma grubunu, Zonguldak ili Karadeniz Ereğli ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Nurdan ve Ahmet Orhan Oğuz İlköğretim Okulunda 6.sınıfta öğrenim gören 37 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya, 6.sınıfta öğrenim gören 74 öğrencinin tamamı dâhil edilmiş ancak öğrencilerin bazıları araştırma sürecinin tamamına katılmamış, bazıları anketleri eksik doldurmuş veya araştırma verilerini oluşturan yazılarını teslim etmemişlerdir. Bu nedenle araştırmaya, anketleri ve yazıları eksiksiz olan 21'i kız, 16'sı erkek; toplam 37 öğrenci dâhil edilmiştir.

4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veriler, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerini tespit etmek amacıyla uygulanan bilgi formu, konularını öğrencilerin seçeceği ikiye kompozisyon ve araştırmacı gözlem formu elde edilmiştir.

4.1. Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerin ailelerine, sosyo-ekonomik düzeylerini tespit etmek amacıyla; anne-babanın eğitim durumu ve geliri, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmaması vb. temel başlıklarda soruların olduğu bir bilgi formu uygulanmıştır.

4.2. Yazılı Anlatım Dokümanları

Araştırmamıza katılan 74 öğrenciye Türkçe dersleri kapsamında 2'şer adet serbest konulu kompozisyon yazdırdık. Öğrencilere her kompozisyon için 40 dakika süre verilmiştir. Bu kompozisyon kâğıtları; kullanılan toplam kelime sayısı, kişi başına düşen ortalama kelime sayısı, en sık kullanılan kelimeler, türlerine göre kelimeler, kız ve erkek öğrencilere göre kullanılan kelime sayısı, ele alınan konular başlıkları altında incelenmiştir.

4.3. Araştırmacı Gözlem Notları

Araştırma toplam 4 hafta sürmüştür. Bu dört haftalık süreç boyunca, araştırmanın doğal akışına müdahale etmemek adına, araştırmacı tarafından yapılandırılmamış gözlem notları tutulmuştur. Yani önceden belirlenen kategori ve sınıflandırılmalara göre değil doğal ve açık uçlu bir tarzda gözlem yapılmıştır. Bu gözlem yönteminin seçilmesinde amaç; araştırma sürdürülürken, belirli kategori ve sınıflandırmaların ortaya çıkmalarına izin vermektir (Punch, 2014, s.176). Okul yönetimine yapılan bilgilendirme çalışmalarından başlayarak, öğretmenlerle tanışma, uygulama saatleri dışındaki zamanlar, uygulama süreci, uygulama süreci sonrasındaki zaman, araştırma sonuçlarının okul yönetimine sunumu, araştırma sonuçlarının velilere sunumu, başlıkları altında yapılandırılmamış gözlem notları tutulmuştur.

5. VERİ ANALİZİ

Araştırma kapsamındaki alt problemlere yönelik olarak toplanan veriler, bilgisayara aktarılmıştır. Verileri çözümlemek için Qualitative Data Analysis Software MAXQDA 12 kullanılmıştır. Bir nitel araştırma yazılımı olan MAXQDA'dan özellikle de kalabalık verilerin sınıflandırılması, karşılaştırılması ve arşivlenmesi konusunda yararlanılmıştır.

6. BULGULAR VE YORUMLAR

6.1. Yazılı Anlatım Dokümanları

6.1.1. Toplam kelime sayısı

37 öğrencinin yazdığı toplam 74 kompozisyonda toplam 4931 kelime kullandığı tespit ettik. Daha sonra toplam kelime sayısından tekrar tekrar kullanılan kelimeleri, özel isimli olanları ve sayıları çıkararak öğrencilerin aktif kelime kullarımlarını ortaya koyduk. 4931 kelimenin içinden 1467 farklı kelime kullandıkları tespit edilmiştir.

Belirlenen kelimeler arasında "ile", "kadar", "gibi", "ama", "fakat" vb. kelimeleri anlam taşımazlar ancak gramer olarak görevli kelimelerdir. Bu kelimeler, kelimeler arası bağlantı kurmak, kıyaslama yapmak, vasıta ilgisi kurmak işlevlerini taşıdıkları unutulmamalıdır (Kurudayıoğlu ve Karadağ 2005, s.299). Bu nedenle araştırmamızda bu kelimelerde toplam kelime sayısına dâhil edilmişlerdir.

6.1.2. Kişi başına düşen ortalama kelime sayısı

37 öğrencinin yazılarında kullandığı toplam kelime sayısı 4931'dir. Kişi başına düşen ortalama kelime sayısı ise **133**'tür. Bu sayı bir yazıyı metin sayabilmek için oldukça düşük bir rakamdır.

6.1.3. En sık kullanılan kelimeler

Öğrencilerin kullandıkları toplam 4931 kelimenin 163'ü özel isim veya tarihtir. Bu 163 özel isim ve tarihin içinde en fazla kullanılan özel isim ise "**Atatürk**" tür. Öğrencilerin kullandığı toplam 1467 farklı kelimenin içinde en sık kullanılan 12 kelime ise aşağıdaki gibidir: İnsan 135, Biz 103, Kitap 91, Ben 79, Anne 74, Sevgi 68, Sevmek 66, Var 63, Yapmak 61, Zaman 54, Gelmek 52, Vermek 50.

Aktif olarak kullandıkları tespit edilen kelimelerin tekrar ve pekiştirme alıştırmalarının ne sıklıkta olacağı konusu da farklı bir başlıkta ele alınmalıdır. Bu kelimelerin kullanımını özendirmek, zıt ve eş anlamlılarını kullanmak, tekrarını ve pekiştirmesini sağlamak, düzeye uygun kitaplar belirlemek, eğlenceli ve eğitici etkinlikler kullanmak, kullanımını takip etmek gibi başlıklarda çalışmalar yapılabilir (Karatay 2007, s.150-151)

6.1.4. Kelimelerin türlerine göre sayılar

Buna göre 1467 çeşit kelimenin 776'sı isim, 241'i sıfat, 360'ı fiil, 38'i zarf, 22'si zamir, 16'sı bağlaç, 1'i ulaç, 8'i edat, 6'sı ünlemidir.

6.1.5. Yazılan konular

Yazılan toplam 74 kompozisyonda en sık yazılan ilk dört konu ise doğa, sevgi, kitap ve spordur. En çok işlenen doğa konusunda öğrenciler, sadece çevre bilincinden bahsetmişlerdir.

6.2. Anne-Babanın Öğrenim Düzeyi İle Çocuğun Kelime Serveti Arasındaki İlişki

Ailenin eğitim düzeyi düştükçe fiziksel uyarıcı, eğitim düzeyi yükseldikçe sözel uyarıcının arttığı bilinmektedir. Çocukların toplam konuştukları sözcük sayısı ve ortalama cümle uzunluğu ile ebeveyn eğitimi, mesleği olması ve gelir düzeyi gibi sosyoekonomik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Karacan, 2006).

Okul yönetimi tarafından araştırmacıdan özel olarak istenen, araştırma sonuçlarının 6.sınıf velileri ile paylaşıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda, velilere hem genel araştırma bulguları hem de velisi oldukları öğrencilerin kişisel sonuçları sunulmuştur. Bu toplantı sonrasında, araştırmacı tarafından tutulan gözlem notları şöyledir:

“Toplantı, istenen saatten 30 dakika sonra başladı. Sunum sırasında veliler hiç soru sormadı. Soru kabul edebileceğimi belirttiğim halde velilerden soru soran olmadı. Sadece okul müdürü tarafından cevabının velileri aydınlatacağını düşündüğü bir soru soruldu. Toplantı bitip, kalabalık dağılınca özel olarak konuşmak isteyen üç veli ile sohbet ettik. Soruları çocuklarının okul başarısını nasıl arttırabileceklerine yönelikti. Velisi oldukları öğrencilerin isimlerini sordum. Kişisel bilgi formlarını incelediğimde üçünün de ilkökul mezunu olduğunu ve velisi oldukları öğrencilerin kullandıkları kelime sayısının sınıf ortalamasının üstünde olduğunu gördüm. Kendisi iyi eğitim almamış bilinçli veli, bu toplantı vesilesi ile sunulan eğitim fırsatından çocuğu için daha çok yararlanma eğiliminde.”

Bu durum ailenin işlevini etkileyen unsurlara yönelmemize neden olmuştur. Ailenin işlevlerini etkileyen önemli unsurlardan biri çevredir. Kırsal alanlardaki babanın egemen olduğu aileler, akrabalarla ilişkiler gibi konularda geleneksel işlevini sürdürürken, gecekondu bölgelerindeki aileler, çocuklar için yüksek beklentilerin kaynağı olmaktadır (Kongar 1998, s.599). Gecekondu bölgesi olmasa da, okulun bulunduğu bölgenin bir sanayini kuruluşunun yakınında olması ve annelerin ev hanımı, babaların işçi oluşu, ailelerin çocuklar konusunda yüksek beklentiler ortaya koyduklarını göstermektedir.

Dil becerisinin sosyo-ekonomik faktörlerle ilgili olduğu yönündeki pek çok araştırmaya karşılık, yine yazma becerisine ilişkin yapılmış ve sosyo-ekonomik faktörlerin anlamlı değişiklikler ortaya koymadığı çalışmalar da mevcuttur (Özbay ve Zorbaz, 2012).

Nurdan ve Ahmet Orhan Oğuz İlköğretim Okulunda yaptığımız araştırmaya katılan 37 öğrencinin sadece 5'inin anne ya da babasından biri üniversite mezunudur. Tablo 1'de anne-babası/İkisinden birinin öğrenimine göre öğrencilerin kelime hazinelerinin durumları gösterilmiştir. Ancak genel kanının aksine öğrencilerin kullandıkları kelime sayısının ebeveynlerinin eğitim durumlarıyla bağlantılı olmadığı görülmüştür. Çünkü araştırmamızın sonucuna göre anne-babası/ikisinden biri lise mezunu olan öğrenciler sınıf ortalaması olan 133 kelimedenden bariz bir farkla; 162 kelimeyle yazmaktadırlar. Bunu anne-babası/ikisinden biri ilkökul mezunu ve ardından üniversite mezunu olanlar, en son da ortaokul mezunu olanlar takip etmektedir.

Tablo 1

	Üniversite Mezunu		Lise Mezunu		Ortaokul Mezunu		İlkokul Mezunu		Okula Gitmemiş	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
OKUL										
Nurdan ve Orhan Oğuz İlköğretim Okulu	5	-	4	5	4	6	9	4	-	-
Kişi başına kullanılan kelime sayısı	124		162		117		129			

6.3. Ailenin Gelirine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Sosyo-ekonomik açıdan iyi durumda olan ailelerin çocuklarının cümlelerin uzunluğu, soru sayısı, kelime hazinesi bakımından iyi durumda oldukları yapılan birçok araştırma sonucunda doğrulanmıştır. Ayrıca daha iyi bir söz dizimi ve cümle yapısına sahip oldukları da belirlenmiştir (Çelen 1993, s.86). Daha fazla teknolojiyle ve sosyal yaşamla iç içe olan çocukların dilde daha fazla kavrama hâkim olması kaçınılmazdır. Zira kelime hazinesi, yaşam deneyimlerinden elde edilen verilerin birikip, etiketlendiği bir arşiv gibidir. Ekonomik fırsatlar, öğrencilerin yaşam deneyimlerini arttırması, daha fazla, daha renkli ve farklı türde uyarana maruz kalması demektir.

Nurdan ve Ahmet Orhan Oğuz İlköğretim Okulunda yaptığımız araştırmaya katılan 37 öğrencinin 8'i yüksek gelirlili ailelerin çocukları, 29'u ise düşük gelirlili ailelerin çocuklarıdır. Ailesinin geliri 3000 Türk Lirası ve daha fazla olan öğrenciler yüksek gelir grubuna, ailesi asgari ücret ile geçinen öğrenciler ise düşük gelir grubuna dâhil edilmiştir. Yüksek gelir grubuna dâhil olan 8 öğrenci 1554 kelime ile yazarken, düşük gelir grubuna dâhil olan 29 öğrenci ise 3377 kelime ile yazmaktadır. Sınıf ortalamasının 133 kelime olduğunu göz önüne alırsak yüksek gelir grubundaki öğrencilerin 194 kelime, düşük gelir grubundaki öğrencilerin ise 116 kelimeyle yazdığı ve kullanılan kelime sayısı ile gelir seviyesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkar.

Araştırmacının ailenin gelirine yönelik tuttuğu gözlem notları şöyledir:

“Okul Müdürü ile yaptığım ilk görüşmede önemli bir sanayi kuruluşuna yakın olan bu okulun velilerinin büyük bölümü bu sanayi kuruluşunda işçidir. Ağır bir iş kolu olan demir çelik sektöründe işçi olan velilerin büyük bölümünün gelirleri diğer şehirlerdeki işçilere göre daha yüksektir.”

Kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla kelime kullandıklarını da ilerleyen bölümlerde dile getireceğiz. Ancak yüksek gelirlili 8 öğrencinin, 6'sının kız oluşu nedeniyle sonuçlara cinsiyet faktörü başlığından da bakmamızı gerektirecektir.

Tablo 2

OKUL	Yüksek Gelirli Ailelerin Çocukları		Düşük Gelirli Ailelerin Çocukları	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek
Nurdan ve Orhan Oğuz İlköğretim Okulu	6	2	15	14
Kişi başına kullanılan kelime sayısı	194		116	

6.4. Ailesinin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Öğrencilerin Dağılımı

Kalabalık ailelerde dil gelişiminin hızlı olduğu görüşünün aksine Nurdan ve Ahmet Orhan Oğuz İlköğretim Okulunda 37 öğrenci üzerinde yaptığımız araştırmada az çocuklu ailede yetişen öğrencilerin kullandıkları kelime sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Kalabalık ailelerde anne ve babanın çocukla anlamlı ve daha sıkı iletişime geçmesi az çocuklu ailelere göre daha zor olmaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalarda dilin devamlı tartışma aracı olarak kullanıldığı bir ortamda yetişen çocuklarda da dili kullanma konusunda isteksizlik oluşturduğu da bilinmektedir. (Davaslıgil 1982, s. 25).

Anne babanın çocukla özel olarak ilgilenmesi, çocuğa düşüncelerini ifade etmesi için fırsat verilmesi, konuşmalarının, düşüncelerinin takdir edilmesi, aynı konuşmaları ilk fırsatta bir daha tekrarlaması, çocuğa ayrılan bütçenin artması konusunda cesaretlendirilmesi dil gelişimi açısından önemlidir. Kalabalık ailelerde ise bu özel iletişim sağlanamamaktadır.

Araştırmamızda da aile kalabalıklaştıkça kullanılan kelime sayısının düştüğü görülmektedir.

Tablo 5

OKUL	0-2 Çocuk		3-4 Çocuk		5-6 Çocuk	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
Orhan Oğuz İlköğretim Okulu	10	8	7	8	4	-
Kişi başına kullanılan kelime sayısı	145		128		101	

6.5. Annenin Çalışıp-Çalışmama Durumuna Göre Öğrencilerin Dağılımı

Nurdan ve Ahmet ve Orhan Oğuz İlköğretim Okulunda 37 öğrenci üzerinde yapılan araştırmaya göre toplam 2 öğrencinin annesi çalışmaktadır. Gün içinde anne ile kurulan iletişimin yahut annesi çalışan çocukların kreşte geçirdikleri vaktin daha fazla olması bakımından kullanılan kelime sayısına etkisini inceledik. Annesi çalışan öğrencilerin kullandıkları kelime sayısının az da olsa sınıf ortalamasının üstünde olduğunu gördük.

Araştırma sonrasında yapılan veli toplantısı hakkında, araştırmacı tarafından tutulan araştırma notlar şöyledir:

"Hafta içi ve iş saatlerinde tüm 6.sınıf velileri için düzenlenen, araştırma sonuçlarının paylaşıldığı toplantıya katılanların tamamı annelerden oluşmaktaydı. Öğrencilerin eğitim hayatını takip edenlerin genel olarak anneler olduğu ve annelerin %95'inin ev hanımı olduğunu gördük."

Tablo 6

OKUL	Annesi Çalışan Öğrenciler		Annesi Çalışmayan Öğrenciler	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek
Orhan Oğuz İlköğretim Okulu	1	1	20	15
Kişi başına kullanılan kelime sayısı	139		133	

6.6. Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Dil gelişimi konusunda doğumdan ergenliğe kadar etkisini göstermeyen cinsiyet kavramı özellikle ergenlik çağında zekâ gücünde etkisini belirgin şekilde gösterir. Ergenlikte bio-fizyolojik gelişme kızlarda erkeklere göre daha önce başlar. Bu da dil gelişiminde kızların erkeklerden çok daha önde olduğunu gösterir.

Stone ve Barker buluşa ermiş kızlarla, buluşa ermemiş kızlar arasında bir araştırma yapmış ve zekâ yönünden buluşa ermiş kızların çok daha üstün olduğunu söylemişlerdir (Varış, 1968: 100-101). Bu durumun ise dil gelişimine etkisi kaçınılmazdır.

Yapılan bir araştırmada 14 kız, 14 erkek bebeğin 6., 9., 12. aylarda 4 dakikalık serbest oyun sırasında anneleri ile olan etkileşimleri gözlenmiş, etkileşim açısından cinsiyet farkı bulunamamıştır. Ancak kız bebeklerin özel uyaranlara, erkeklerin ise görsel uyaranlara daha fazla tepki verdikleri dikkat çekmiştir (Karacan, 2006).

Ayrıca yapılan araştırmalar, uygulanan yazılı anlatımlarda tekrarlı ve tekrarsız kelime sayısı ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre dağılımı dikkate alındığında ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla yeni öğrendikleri kelimeleri yazılı anlatımlarında daha fazla kullandıkları görülmektedir (Anılan ve Genç 2011, s.127).

Araştırmanın uygulama boyutunda araştırmacı tarafından řu gözlem notları da, cinsiyet boyutuna ışık tutması açısından önemlidir:

“ğretmen tarafından sadece birkaç haftalığına Türkçe derslerine gelecek bir misafir sıfatıyla sınıfa tanıtıldım. Serbest kompozisyon görevi öğrencilere verildi; ancak sınıf etkili bir şekilde yazmaya 15 dakika sonra başladı. Öğretmen üç kere sessiz olunması konusunda öğrencileri uyardı. Kız ğrencilerin büyük çoğunluğu yazmaya daha erken başladı, srenin sonuna doğru erkek öğrenciler yazma içinden epeyce sıkılmış gözüküyorlardı. Kız öğrencilerden bazıları, yazdıklarını kendilerine verilen kağıda geçirmek için ek zaman talep etti, yazının taslağı için başka kağıt kullanmışlardı”

Nurdan ve Ahmet Orhan Oğuz İlköğretim Okulunda yaptığımız araştırmaya katılan 37 öğrencinin 21’i kız, 16’sı erkektir. Kızlarda kişi başına düşen kelime 137 iken erkeklerde 129’dur. Kızlar, sınıf ortalaması olan 133 kelimenin üstüne çıkmışlardır. Bu durum ergenlikte bio-fizyolojik gelişimin kızlarda erkeklere göre nde başlamasıyla ilgilidir.

Tablo 7

OKUL	KIZ	ERKEK
Orhan Oğuz İlköğretim Okulu	21	16
Kişi başına kullanılan kelime sayısı	137	129

SONUÇ

Zonguldak ili Karadeniz Ereğli ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Nurdan ve Ahmet Orhan Oğuz İlköğretim Okulunda 6.sınıf ğrencilerinin yazdıkları kompozisyonlardan ve sosyo-ekonomik değişkenlerinden yola çıkararak aktif olarak kullandıkları kelimeleri inceledik. Bir vaka araştırması olması itibariyle sonuçlar, durumun öncesi ve sonrası ile karşılaştırılmamıştır.

37 Öğrenci (21’i kız, 16’sı erkek), 4931 kelimenin içinden 1467 farklı kelime kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca ğrencilerin metinlerinin ortalama 133 kelimedenden oluştuğunu görülmüştür. Öğrencilerin kelime hazinelerinde isimlerin büyük bir yeri vardır. Metinlerde en çok kullanılan özel isim ise “Atatürk”tür. Toplam 74 kompozisyonda en sık yazılan ilk dört konu ise doğa, sevgi, kitap ve spordur.

Araştırmamızda anne-babaların öğrenim düzeylerinin artışına paralel olarak çocukların kelime servetinde bir artış olmadığı, kelime servetinin ailenin geliri, kardeş sayısı, cinsiyet vb. faktörlerle de yakından ilgili olduğu görülmüştür.

Geliri yüksek ailelerin çocukları, geliri düşük ailelerin çocuklarından daha fazla kelime bilmektedirler. Buna göre yüksek gelir, çocukların kelime servetinin zenginleşmesinde önemli bir faktördür. Tek çocuklu yahut iki çocuklu bir aileye sahip olan öğrenciler 3-4 çocuklu ve 5-6 çocuklu ailelerin çocuklarından daha fazla kelime bilmektedirler. 3-4 çocuklu ailelerin çocukları da 5-6 çocuklu ailelerin çocuklarından daha fazla farklı kelime kullanmaktadırlar. Annesi alışan çocuklar, annesi çalışmayan çocuklara göre daha fazla kelime kullanmaktadırlar. Kız ğrenciler, erkek öğrencilere göre daha fazla kelime ile yazı yazmaktadırlar.

Anadili eğitimi öğretmenleri veya le değerlendirme uzmanları, öğrencilerin velilerine dönem başında gönderecekleri kişisel bilgi formları ve ğrencilerinin yazdıkları kompozisyonları bir bilgisayar yazılımı ile eşleştirip; bu eşleşmeden doğan sonuçlarla yapacakları kelime öğretimine yn verebilirler. Böylelikle basmakalıp ve ders kitabına bağımlı bir kelime ğretimi değil, öğrencinin gerçek ilgi ve ihtiyaçlarına odaklanan bir kelime ğretimi uygulanmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- Anılan, H. ve Genç, B. (2011) Türkçe Dersinde Öğrenilen Yeni Sözcüklerin Yazılı Anlatımlarda Kullanım Durumu. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), s.111-132
- Aksan, D. (2000) Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. TDK Yayınları. Ankara
- Aksan, D. (2006) Türkçenin Sözcükleri. Engin Yay. Ankara
- Akyol, H. (2005) Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi. PegemA Yayıncılık. Ankara
- Alperen, N. (2001) Türkçe Okuma ve Yazma Eğitimi Rehberi. Alperen Yayınları. Ankara
- Atalay, İ. (2004) Açıklamalı Türkçe İngilizce Doğa Bilimleri Sözlüğü: Mete Basım Yayın. İzmir
- Barın, E. (2003) Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. Türklük Bilimi Araştırmaları. S.13
- Creswell, W.J. (2015) Nitel Araştırma Yöntemleri. (Çev. Ed. M. Üstün, S. B. Demir) Siyasal Kitabevi. Ankara
- Çelen, N. (1993). *Ailenin Dil Gelişimine Etkisi* F. Oğuzkan (Ed.) İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları, s.77-93
- Davaslıgil, Ü. (1985) Farklı Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Çevreden Gelen Birinci Sınıf Çocuklarının Dil Gelişimine Okulun Etkisi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul
- Dilâçar, A. (1962) Dil ve Gerçek. Türk Dili. S.133.
- Gülsoy, T. ve Uçgun, D. (2013). 6.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Hazinesinin Geliştirilmesinde Eğitsel Oyunların Etkisinin İncelenmesi. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 8(13), s.943-952
- İnanç Yazgan, B. ve diğerleri, (2004) Gelişim Psikolojisi. Nobel Kitabevi. Adana
- Karacan, E. (2000) Çocuklarda Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, [http:// www.ttb.org.tr/STED/ sted0700/ 6.html](http://www.ttb.org.tr/STED/sted0700/6.html) adresinden 01.03.2016 tarihinde alıntılanmıştır.
- Karatay, H. (2007) Kelime Öğretimi. GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı:1, s.141-153
- Kurudayıoğlu, M. ve Karadağ, Ö. (2005) Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme. G.Ü, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2), s.293-307
- Kongar, E.(1998) 21. Yüzyılda Türkiye. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Merriam, B.S. (2013) Nitel Araştırma.(Çev.Ed.S.Turan) Nobel Yayıncılık. Ankara
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (5)1, s.30-45
- Özbay, M. ve Zorbaz, K. Z. (2012) İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazma Tutukluğu Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.1
- Özdoğru, N..(1958) Türkçemiz. Gün Matbaası. İstanbul
- Punch, F.K.(2014) Sosyal Araştırmalara Giriş. Siyasal Kitabevi. Ankara
- Sezer, A. ve diğerleri. (1991) Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir
- Yavuzer, H. (2001) Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi. 20. Basım. Ankara